HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אי דינא אי קנסא א"ל אי דינא גמרינן מיניה אי קנסא לא גמרינן מיניה ומנא תימרא דמקנסא לא גמרינן דתניא [א]בראשונה היו אומרים [א]המטמא והמנסך חזרו לומר אף [ב]המדמע חזרו אין לא חזרו לא מאי טעמא לאו משום דקנסא הוא וקנסא לא גמרינן מיניה לא מעיקרא סברי [ב]להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו ולבסוף סברי להפסד מועט נמי חששו איני והא תני אבוה דרבי אבין [ג]בראשונה היו אומרים המטמא והמדמע חזרו לומר אף המנסך חזרו אין לא חזרו לא מאי טעמא לאו משום דלא גמרינן מקנסא לא מעיקרא סברי כרבי אבין ולבסוף סברי כרבי ירמיה מעיקרא סברי כרבי אבין [ד]דאמר רבי אבין [ג]זרק חץ מתחילת ארבע [ה]ולבסוף ארבע וקרע שיראין בהליכתו פטור שהרי עקירה צורך הנחה היא ומתחייב בנפשו ולבסוף סברי כר' ירמיה [ו]דא"ר ירמיה משעת הגבהה קנייה איחייב ליה ממון מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך רב הונא בר יהודה איקלע לבי אביוני אתא לקמיה דרבא א"ל כלום מעשה בא לידך א"ל ישראל שאנסוהו עובדי כוכבים והראה ממון חבירו בא לידי וחייבתיו א"ל אהדר עובדא למריה דתניא [ד]ישראל שאנסוהו עובדי כוכבים והראה ממון חבירו פטור ואם נטל ונתן ביד חייב אמר רבה [ה]אם הראה מעצמו כנשא ונתן ביד דמי ההוא גברא דאנסוהו עובדי כוכבים ואחוי אחמרא דרב מרי בריה דרב פנחס בריה דרב חסדא א"ל דרי ואמטי בהדן דרא ואמטי בהדייהו אתא לקמיה דרב אשי פטריניה א"ל רבנן לרב אשי והתניא אם נשא ונתן ביד חייב א"ל הני מילי היכא דלא אוקמיה עילויה מעיקרא [ו]אבל היכא דאוקמיה עילויה מעיקרא מיקלי קלייה איתיביה רבי אבהו לרב אשי אמר לו אנס הושיט לי פקיע עמיר זה או אשכול ענבים זה והושיט לו חייב הכא במאי עסקינן [ז]כגון דקאי בתרי עברי נהרא [ם] דיקא נמי דקתני הושיט ולא תני תן ש"מ: ההוא שותא דהוו מנצו עלה בי תרי האי אמר דידי הוא והאי אמר דידי הוא אזל חד מנייהו ומסרה לפרהגנא דמלכא אמר אביי יכול לומר אנא כי מסרי דידי מסרי א"ל רבא וכל כמיניה אלא אמר רבא [ז]משמתינן ליה עד דמייתי ליה וקאי בדינא ההוא גברא דהוה בעי אחוויי אתיבנא דחבריה אתא לקמיה דרב א"ל לא תחוי ולא תחוי א"ל מחוינא ומחוינא יתיב רב כהנא קמיה דרב שמטיה [ח]לקועיה מיניה קרי רב עילויה [1]בניך עולפו שכבו בראש כל חוצות כתוא מכמר מה תוא זה כיון שנפל במכמר אין מרחמין עליו אף ממון של ישראל כיון שנפל ביד עובדי כוכבים אין מרחמין עליו א"ל רב [ח]כהנא עד האידנא הוו [ט]פרסאי דלא קפדי אשפיכות דמים והשתא איכא [י]יוונאי דקפדו אשפיכות דמים ואמרי [כ]מרדין מרדין קום סק לארעא דישראל וקביל עלך דלא תקשי לרבי יוחנן שבע שנין אזיל אשכחיה לריש לקיש דיתיב וקא מסיים מתיבתא דיומא לרבנן אמר להו ריש לקיש היכא אמרו ליה אמאי אמר להו האי קושיא והאי קושיא והאי פירוקא והאי פירוקא אמרו ליה לריש לקיש אזל ריש לקיש א"ל לרבי יוחנן ארי עלה מבבל לעיין מר במתיבתא דלמחר אותבוה בדרא קמא קמיה דר' יוחנן אמר שמעתתא ולא אקשי אנחתיה אחורי שבע דרי עד דאותביה בדרא בתרא א"ל רבי יוחנן לר"ש בן לקיש ארי שאמרת נעשה שועל אמר יהא רעוא דהני שבע דרי להוו חילוף שבע שנין דאמר לי רב קם אכרעיה א"ל נהדר מר ברישא אמר שמעתתא ואקשי אוקמיה בדרא קמא אמר שמעתתא ואקשי ר' יוחנן הוה יתיב אשבע [ל]בסתרקי שלפי ליה חדא בסתרקא מתותיה אמר שמעתתא ואקשי ליה עד דשלפי ליה כולהו בסתרקי מתותיה עד דיתיב על ארעא רבי יוחנן גברא סבא הוה ומסרחי גביניה אמר להו דלו לי עיני ואחזייה דלו ליה במכחלתא דכספא חזא דפרטיה שפוותיה סבר אחוך קמחייך ביה חלש דעתיה ונח נפשיה למחר אמר להו רבי יוחנן לרבנן חזיתו לבבלאה היכי עביד אמרו ליה דרכיה הכי על לגבי מערתא חזא דהוה

הדרא

אי דינא. הוא שמסור ישלם: **גמרינן.** מהאי מעשה דרב נחמן לשאר גרמי דנזקין דעלמא: **ואי קנסא.** הוא דקנסיה רב נחמן משום דרגיל היה בכך לא גמרינן מיניה: **המטמא.** טהרותיו של חבירו או מנסך יינו של חבירו לע"ז דאע"ג דקמיה מנח ואין הזיקו ניכר משלם: מ) **לא חזרו לא.** היינו גמרי' מדמע ממנסך: **המדמע.** ערב חולין בתרומה דהפחית דמי החולין דלא חזו מהשתא אלא להמכר לכהנים: **להפסד מרובה.** מטמא תרומה הפסד מרובה הוא דתו לא חזיא לאכילה. מדמע הפסד מועט הוא דהא מוזבן לכהנים בדמי תרומה: **אף המנסך [כו'] לא חזרו לא.** גמרינן מנסך אע"ג דהפסידו מרובה ממדמע ומטמא דהפסידן מועט לגבי מנסך: **זרק חץ.** בשבת: **עקירה צורך הנחה.** דכיון דבין עקירה להנחה קרע נמצא מעשה שבת ומעשה (א) עקירה באין כאחד ולא אמרינן משעת עקירה חייב ממון ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת הנחת חץ. והכא נמי הגבהת יין צורך ניסוך הוא ותשלומין וחיוב מיתה דע"ז באין כאחד: **לבי אביוני.** מקום: **נשא ונתן ביד חייב.** דהציל עצמו בממון חברו: **מעצמו.** בלא אונס: **דרי ואמטי.** ט) שאי והולך עמנו לבית המלך: **ה"מ.** דאם נשא ונתן ביד חייב: **היכא דלא אוקמינהו.** העובדי כוכבים על הממון מעיקרא ע"י האונס אלא הלך ונטל ונתנו להם אבל הכא דאוקמינהו על היין קלייה ואההיא שעתא פטור כי אמטי תו דידהו אמטי: **פקיע.** קשר: **חייב.** ואע"ג דקאי עכו"ם ע"ג הממון הואיל ונשא ונתן ביד חייב: **בתרי עיברי נהרא.** עכו"ם מצד זה והעמיר מצד זה דאי לא יהביה נהליה לא מצי אנס למשקליה: **שותא.** מכמורת לדגים או לחיות: **לקועיה.** לצואריה. שבר מפרקתו: **תוא.** חיה והוא שור הבר כדמתרגם (דברים יד) תוא וזמר תורבלא תור שור בלא יער: **אין מרחמין עליו.** ושפיר עבדת דקטלתיה: **מסיים מתיבתא דיומא לרבנן.** היה מחזר ושונה להם מה שדרש רבי יוחנן אותו היום לפי שר"ל חכם גדול היה ולאחר ששמעו כולן מפי הרב חוזר ומכוונה בידם: **בדרא קמא.** שבע שורות תלמידים יושבים לפניו זו לפנים מזו: **בסתרקי.** תפי"ד בלע"ז: **מסרחי גביניה.** גבות עיניו גדולים ומכסין עיניו: **פריטא שפתיה.** נקרעה שפתו על ידי מכה:

הדרא

לאו משום דקנס הוא. והא דמעיקרא לא גזרו על זה כמו על זה למאי דלא מסיק אדעתיה השתא טעמא דהפסד מועט איכא למימר דמעשה אירע במטמא ובמנסך לכך גזרו עליהם בשעת מעשה: **כיון שנפל בידי עובדי כוכבים אין מרחמים עליו.** כלומר שפיר מיקרי מסור שדבר ברור הוא שיקחו מאחר שהראהו: **השתא** יווני נינהו כו'. קשה לר"י דבפ"ב דגיטין (דף טז: ושם יז. ד"ה הא) אמר רבה בר בר חנה חלש על לגביה כו' אמר רחמנא או בטולך וכו' ופריך למימרא דרומאי מעלי מפרסאי אלמא משמע שאז עדיין היו פרסיים בבבל ולכאורה משמע שאותו מעשה היה אחר מעשה שבכאן ואור"י שהשרים והפקידים היו משתנים והיו פעמים מפרסיים ופעמים מיוונים:

דילכון

מסורת הש"ס

א) גיטין נג. ע"ש, ב) [שבת קנד: וש"נ], ג) [גיטין נג. וע"ש בתוס' ד"ה בראשונה ותוס' מנחות נח: ד"ה וא"ד ודע דבתוספתא דגיטין פ"ג תני' כמו דאיתא הכא], ד) כתובות לא., ה) [נ"ל לסוף יעב"ץ], ו) גיטין נג:, ז) [ע"ז ו:], ח) דס"א א"ל רב לרב כהנא, ט) ס"א יוונאי, י) ס"א פרסאי, כ) [עי' פרש"י ב"מ לט. ד"ה מחמת מרדין], ל) פי' כרים וכסתות, מ) [נ"ל אחר ד"ה המדמע], נ) ברש"י שברי"ף איתא שא,

◆

תורה אור השלם

1. בָּנַיִךְ עֻלְּפוּ שָׁכְבוּ בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת כְּתוֹא מִכְמָר הַמְלֵאִים חֲמַת יְיָ גַּעֲרַת אֱלֹהָיִךְ:
ישעיהו נא כ

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עקירה וכו' מעשה שבת ומעשה קריעה באין כאחד ולא אמרינן משעת קריעה חייב:

◆

גליון הש"ס

גמ' דיקא נמי דקתני הושיט כו'. כעין זה ע"ז דף ו ע"ב:

◆

לעזי רש"י

תפי"ד [טפי"ד]. שטיח.

◆

רבינו חננאל

[מת]ני'. [הג]וזל את השדה וכו' אם מ[חמת הגזל]ן חייב להעמיד לו שדה . אוקימנה כגון דאנסוה [לאחוי אר]עתיה, ואחוי נמי בדידהו. [ההוא גברא דא]חוי כריא דחיטי דבי ריש גל[ותא. חייביה] רב נחמן ... לשלומי. אמר ליה רב הונא דינא או קנסא [וכו]ל'. ואסיקנה או דינא הוא גמרינן מינ[יה, ואי לאו] דינא ... הוא אלא קנסא הוא, לא גמרינן מינה. ירושלמי והלא אין קרקע נגזל ולמה חייב להעמיד [לו ש]דה. ר' יהושע בן ... לוי אמר אין אדם נתפש על חבירו וחייב ליתן לו אלא בארנון ובגלגלת. ורב אמר יכיל למימר ליה איהו ... שרי עביטך מלאי . קנס קנסו חכמ' לגזלן . ... ובנסך. מעיקרא סבר' הגבהה צורך ניסוך היא, ומשעת ... הגבהה קם ליה בדרבה מיניה. ולב[סוף] סבור משעת הגבהה קנייה ומתחייב בתשלומין, ומתחייב ... בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך. רבא חייב לההוא דאנסוה ואחוי ממון ישראל. ואמר ליה רב הונא ... אהדר עובדא. דתניא ישראל שאנסוהו גוים והראה ממון חבירו פטור, ואם נטל ונתן ביד חייב. ... אמר רבא אם הראה מעצמו כמי שנטל ונתן ביד דאמי וחייב. **מצאנו בתלמוד ארץ ישראל** בסוף פרק החובל . ישראל שאנסוהו גוים ונטלו ממנו ממון חבירו בפניו פטור, נטל ונתן להן חייב. אמר ר' יוסי הדא דאתמר כשאומר תן ל[נו] ממון ,] אבל תן לנו ממון פלוני אפילו נתן ונטל ביד פטור. ורב אשי... פטריה לההוא דאנסוה לאחויי [ואחוי] חמרא [דרב מרי .] ואמר כיון דאחוי אחוויי מיקלא קלייה, והא דדרא ... בהדיהו בתר [ד]קל[יא] ל[א] מיחייב עליה . **ישראל שאנסוהו גוים והראה ממון חבירו פטור ואם נטל ונתן ביד חייב. אמר רבא ואם**

רבינו חננאל (המשך)

הראה מעצמו כמי שנטל ונתן ביד דמי. וזה לשון פר"ח זצ"ל אמר רבא אם הראה מעצמו כמי שנטל ונתן ביד דמי וחייב. מצאנו בתלמוד ארץ ישראל בפ' החובל בסוף תני ישראל שאנסוהו גוים ונטלו ממנו ממון חבירו בפניו פטור, נטל ונתן ביד להם חייב. אמר ר' יוסי הדא דאתמר כשאומר לו תן לנו ממון סתם, אבל תן לנו ממון פלוני אפילו נטל ונתן ביד פטור. ורב אשי פטר לההוא דאנסוהו לאחוויי, דאחוי אחמרא דדרי בהדייהו, אמר כיון דאחווי אחווי מיקלא קלייה. והא דרא בהדייהו. בתר דקלייה לא מיחייב עליה כו', עד ההוא דאפקיד גבי חבריה כסא דכספא אתו עליה גנבי ושקיל לההוא כסא ויהביה להו. אתא לקמיה דרבה פטריה. אמר ליה אביי והא מציל עצמו בממון חבירו הוא. אלא אמר רב אשי אי אינש אמיד הוא עליה דידיה אתו גנבי, והאי מציל עצמו בממון חבירו וחייב, ואי לא אדעתא דהאי כסא אתו עליה ופטור. וקיימא לן כרב אשי. דייקינן מינה דאי אנסוהו גוים ואמרו לו תן לנו ממון פלוני ונשא ונתן, פטור. עכ"ל.. **ההוא שיתא דהוו מינצו....** פי' שיתא שחתא היא החי"ת מובלע בה, דל[ישנא קלילא] נקט , ו[היא] מצודה כדכתיב ויפרשו עליה גוים בשחתם נתפש. כלומר במצודתם נתפש. **ההוא שותא וכו'.** פירוש שותא, שחתא היא, החי"ת מובלע בה, והיא מצודה, כדכתיב ויפרשו עליו גוים בשחתם נתפס, כלומר במצודתם נתפש. **ההיא שיתא דהוו מינצו עלה בי תרי.** פירוש שיתא, ח' מובלעת. בשחתם נתפש, כלומ' במצודתם נתפש. אם תארגי תרג' אם תשתין, עם המסכת תרג' עם משתיתא. **קם רב כהנא שמטיה לקועיה.** פי' גרון. **הוו מדלי ליה במכחלא דכספא.** בפ' י"ג בכלי' מכחל שניטל הכף טמא מפני הזכר, ניטל הזכר [ט]מא מפני הכף. פי' מכחל צורת כרכר הוא מברזל או מנחושת, וראשו אחד כוחלין בו העין והא חד ונקרא זכר ואחד מנקין בו האוזן מן הרעי וה[ו]א רחב ונקרא כף. **רב כהנא פריטן סיפוותיה.** פי' נראין שפתותיו כמשחקות בכל שעה.

עין משפט נר מצוה

קד א ב מיי' פ"ז מהל' חובל ומזיק הל' א ב סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' שפה סעי' א:

קה ג מיי' פ"ג מהל' גניבה הל' ב:

קו ד ה ו מיי' פ"ח מהל' חובל ומזיק הל' ג ד ועיין בהשגות ובמ"מ סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' שפח סעי' ב:

קז ז מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעי' ה:

קח ח מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעי' י:

◆

מוסף רש"י

משעת הגבהה. על מנת לגוזלו (גיטין נב:). **לפרהגנא.** ממונה של מלך (ב"מ פג:). **מרדין.** היא רציחה בלשון פרסי וכן מפורש בשערים דרב האי גאון (ב"מ לט.). **דלו ליה במכחלתא דכספא.** שהיו עפעפיו מכסין את עיניו ומגביהן במזלגא דכספא (תענית ט.).